

EGYÉNI MUNKA ÉS TÖMEGTERMELÉS

ÍRTA DR. DRÉHR IMRE

ÁLLAMTITKÁR,

AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT ÜGYVEZETŐ-ELNÖKE

Az iparművészet a szociálpolitikus szemszögéből nemcsak egy nép zsenijének leke, színeinek, vágyainak, lelkiáramlatainak formába öltése, nemcsak azt fejezi ki, ami alkotójának teremtő szellemét izgatja, vágyait korbácsolja, lelkét harmonizálja, — az iparművészet nekünk, szociálpolitikusoknak mást is jelent. Jelent egy törekvést, egy akaratos, tudatos akciót, mely az industrializmus betegségében vergődő modern társadalomban meg akarja menteni az egyént és pártfogol egy rendet, amely oly méltó szerepet töltött be mindenkor a polgáriassult állam kifejlesztésében és megvédésében. A kézműiparosságra gondolok.

Ez az idézet egy korábbi cikkemből való, mely az iparművészet és a szociálpolitika összefüggéseivel foglalkozott. Ezekből a sorokból nyilvánvaló az a felfogásom, hogy az iparművészetek mai válsága szoros összefüggésben van magának az egyéniségnél és az egyéni munkának minden téren való válságával, amit a közismert gazdasági okok csak részben tesznek érthetővé és magyaráznak meg. Végre is, ha a társadalom elszegényedése megmagyarázza is azt, hogy az olcsóbb gyári tömegtermelés leveri az áruk alakulásában versenyképtelen kézműipari produkciót, megértésünkhöz semmivel sem hozza közelebb sem a képzőművészetek, sem a zene és az irodalom kétségtelen dekadenciájának okait, mivel végeredményében a kapós rossz kép semmivel sem olcsóbb, mint a jó kép és a nagy tömegsikerre számító színdarabok előadása szintén nem kerül kevesebbe, mint a jó színdaraboké. De az áruk alakulásának nincsen köze a politikához és azt már politikai írók állapítják meg, hogy a politika mostani légköre egyáltalában nem kedvez nagy egyéniségek megjelenésének és érvényesülésének. Közvetlenül a háború előtt volt egy korszak, melyet a minden téren való individuális

irány aranykorának nevezhetünk, maga a háború is a hősök imádatával és a nagy egyéniségek kultuszával indult meg; de talán éppen a háború szervezett, nagy tömegmozgalmi is magukkal hozták annak a kollektív irányzatnak a felülkerekedését, mely ma valamennyi téren uralkodó és beláthatatlan tömegek átlagszínvonalára igyekszik nivellálni a művészi termelést is. Van ennek a jelenségnek egy vonatkozása, melyet tisztán amerikai hatásnak, amerikai bevágásnak tartanak sokan, — az pedig kétségtelen, hogy éppen a műipari termelés az, amelynek az amerikai nagyvárosi lakosság eddigi életmódja a legkevésbé kedvezett.

Az egyéni munkának ez a válsága mindenestre új utakat jelöl ki a kapitalista vállalkozás számára, de nem gondolnám, hogy ily gyökeres elfordulásra kényszeríthetné a szociálpolitikust, akinek számára minden inkább elképzelhető, mint az, hogy az emberiséget tisztán tömegeiben mérje föl. A tőkés termelésnek és a hadvezetőségeknek módjukban van, hogy embertömegekben számítsák ki eshetőségeiket, a helyes szociálpolitika azonban sohasem engedheti meg magának azt, hogy ne a tömegeket alkotó egyénekből induljon ki, amikor éppen a tömegek jólétének, fejlődésének és boldogulásának útjait keresi. A szociálpolitikus csak az egyénién át érezheti meg a tömegek életének valóságát és melegét és ez a tömegélet annál változatosabbnak, színesebbnek, fejlődésre képesebbnek tűnik neki, minél inkább járják azt át az egyéni kezdeményezésnek és lendületnek friss fuvalmai. Az egyént nyomorítani hozzá egy átlag tömeg-típushoz: — ez a halál mozdulatlansága. A tömeget fölemelni vezető egyéniségeinek színvonalához: — ez az élet fejlődése és kibontakozása. A keresztény kultúrideálnak is minden inkább megfelel, mint az, hogy győzzön és uralkodjék a merev mechanizmus, a lelketlen lény, az embertelen ember: — a gölem.

Ezek az elgondolások vezették a szociálpolitikusokat, amikor az industrializmus félelmetes elhatalmasodásával szemben kiadták az egyéni, a művészeti ipar védelmének jelszavát és szerte Európa összes kultúrállamaiban elsősorban is megteremtették az iparművészet új otthonait, az iparművészeti múzeumokat. Ott állanak ezek a múzeumok gazdag kincsekkel a modern élet rohanása és szédülete közepette, hogy hirdessék az egyéni munkának, az egyéni munkateljesítménynek, a lelkes munkának fölényét a gépalkotta szériagyártmányok tömegportékája fölött. Az ízlés fejlesztése, az egyéni munka megbecsülésének fokozása, a szépérzék művelése, a társadalom közízlésének kimunkálása volt az iparművészeti mozgalom irányítóinak *művészetpolitikai* célvetése, egyben azonban egyolyan szociálpolitikai célt is szolgált, mely egyik legsarkalatosabb pontja a legtöbb európai kormány ilyen irányú programjának. Ez a szociálpolitikai célkitűzés: — a kézműipar megmentése. Világos, hogy az iparművészet kultusza a legerősebb propaganda a kézműipar gyártmányai mellett, mert a közízlés fejlesztése az iparművészeti értékek megbecsülése, művészien előállított gyártmányok megszerzésére irányuló vágyak kifejlesztése növeli a kézműipar

gyártmányainak piacát, végső következményében megerősíti a kézművességet a gyáripar versenye folytán megrendült helyzetében. A kézműipar megmaradása pedig nemcsak szociálpolitikai, hanem általános politikai kívánalom is, mert az állam biztonsága, stabilitása és nyugalma nagymértékben függ az önálló existenciák számától és ezeknek boldogulásától.

A tömegmunka védelme szociálpolitikai szempontból: — a munkabér és a szociálhigiéne kérdése. Az egyéni munka védelme: — védelme magának az embernek, az ember legjobb hajlandóságainak, az önálló megnyilatkozásra, a szépre, a jóra, az alkotásra való vágyának; védelme az egyéniség kiteljesedésének, annak a szociális feladatának, amelyért a társadalomban és a társadalomért él. A statisztikus dolga, hogy közömbösen tudomásul vegye az egyéni munka felszívódását és megsemmisülését a tömegtermelésben; a szociálpolitikusé, hogy ezt a folyamatot késleltesse és ami belőle megmenthető, azt megmenteni igyekezzék az élet díszének és vigaszának, átmenetül egy későbbi kor számára, amikor talán más gazdasági és társadalmi életformák között a gölem szolgálja és nem ura lesz az emberek többségének.

Úgy vagyunk a szépérzékkel, mint a közönséges józan ésszel.

Mindenki azt hiszi magáról, hogy van neki szépérzéke, jóllehet sokkal ritkább, mint az élcelő tehetség. Az emberek általában azt hiszik, hogy ha van ép szemük, mint másoknak, akkor ők is úgy látnak, mint azok. Nagyon bántja őket, ha kétségbevonjuk jóízlésüket, ami voltaképpen a szépérzékkel azonos. Inkább eltűrik, ha ismereteik hiányosságáról beszélünk, de arra nem kaphatók, hogy bevallják a szépség megismerésére való képtelenségüket.

Még talán beismerik a szépség törvényeiben való tájékozatlanságukat,

de szépérzéküket nem engedik kétségbevonni. Ez pedig

épp úgy, mint a költői lelkület, az égnek

nem mindenkinek jutó

adománya.